

PSIHOLOŠKI MERNI INSTRUMENTI U SELEKCIJI I KLASIFIKACIJI REGRUTA I STALNOG SASTAVA ZA JNA

Svaka armija pa i naša nastoji da raspoloživo ljudstvo rasporedi na odgovarajuće dužnosti u zavisnosti od njihovih znanja, interesa i sposobnosti.

Međutim, pri tom se malo vodilo računa da se koriste objektivna sredstva kao što su psihološki testovi. To je bilo više prepušteno ličnim sklonostima, sposobnostima i iskustvu onih koji raspoređuju ljudstvo u pojedine rodove i službe. Činjenica da se ljudske sposobnosti i osobine mogu meriti objektivno i sa dobro konstruisanim testovima, relativno jednostavno opravdava naša nastojanja da se na adekvatniji način raspoređuje ljudstvo u rodove i službe u JNA.

U uslovima vođenja opštenarodnog odbrambenog rata, u kojima se jedinice popunjavaju po teritorijalnom principu, obavezni smo da nastojimo da se na svakoj dužnosti nađe borac čija znanja, osobine i sposobnosti maksimalno odgovaraju zahtevima date dužnosti. To se, razumljivo, pre svega, odnosi i na starešinski kadar Armije.

PRIRODA LJUDSKIH SPOSOBNOSTI

U svakodnevnom životu vrlo često dajemo sudove o sposobnostima drugih i postupamo u skladu sa tim sudovima. Vojnika premeštamo na drugu dužnost, jer smatramo da je sposobniji za tu novu dužnost. Očito je, prema tome, da priznajemo da se ljudi međusobno razlikuju ne samo po vanjskom izgledu već i po neutralnim sposobnostima i osobinama. Zato je poznavanje tih sposobnosti i osobina predmet dostojan interesa svakog vojnog starešine a ne samo psihologa, kako bi mogao objasniti ponašanje onih sa kojima svakodnevno dolazi u dodir.

Ako smo saglasni da postoje individualne razlike među ljudima, onda treba istaći da one pokazuju izvesnu pravilnost u rasporedu. U prirodi su čovekove sposobnosti normalno distribuirane, što znači da je najveći broj ljudi sa prosečnim sposobnostima, a

veoma mali broj onih čije su sposobnosti znatno ispod ili iznad proseka. U izuzetke spadaju genijalno inteligentni ili teško mentalno zaostali.

Postavlja se pitanje — da li je inteligencija jedna jedinstvena sposobnost ili se ona sastoji iz nekoliko elemenata, koji svi zajedno čine inteligenciju, ali su među sobom različiti? Nagli razvoj statističkih metoda omogućuje dublji uvid u tu problematiku, a osobita zasluga pri tom pripada tzv. faktorskoj analizi, tj. statističkom postupku koji se temelji na računu korelacije između rezultata koje je ispitanik dobio pri rešavanju većeg broja različitih problema. Intelektualne aktivnosti su izraz delovanja određenih intelektualnih sposobnosti. Te primarne sposobnosti ili faktori daju intelektualnim aktivnostima psihološko i funkcionalno jedinstvo, i oni čine da se jedna intelektualna radnja razlikuje od druge. Faktorskom analizom, Thurstone i njegovi saradnici našli su 7 primarnih sposobnosti: *numerička sposobnost* (N), koja učestvuje pri radu s brojevima, rešavanju lakih aritmetičkih računa itd.; *verbalna sposobnost* (V), koja učestvuje pri razumevanju reči; *sposobnost rečitosti* (W), koja je u funkciji, kada se, npr., moraju brzo nabrajati reči, koje počinju izvesnim slovom, ili se traži određena reč koja se rimuje s nekom drugom; *specijalna sposobnost* (S), koja omogućuje zamišljanje položaja i oblika predmeta u prostoru; *sposobnost rezonovanja* (R), kojom se otkrivaju zakoni i principi, npr., u nekoj seriji brojeva ili slova; *sposobnost pamćenja* (M), koja omogućuje brzo i lako pamćenje jednostavnih sadržaja; *perceptivna sposobnost* (P), kojom se zahvataju vidni detalji, dakle sličnosti i razlike među nacrtanim predmetima.

Kasniji istraživači upotpunili su ovu listu novoutvrđenim sposobnostima: *procene dužina, suđenja, brzine itd.*

Novija istraživanja pokazuju, za neke od navedenih sposobnosti da nisu nešto što bi bilo neovisno od kulturne sredine čoveka, nego su vrlo verovatno plod razvoja individue u određenoj društvenoj sredini. Sposobnosti rezonovanja, pamćenja i opažanja karakteristične su za sve ljudske kulture, pa se mogu naći kod svih ljudi. Verbalna i numerička sposobnost kao i sposobnost rečitosti, posledica su korišćenja reči i brojeva, a specijalni faktor uvetovan je našim trodimenzionalnim vidom. U takvim društvenim sredinama, gde bi se komunikacije među ljudima odvijale nekim drugim sistemima (a ne rečima i brojevima) i gde ne bi bilo trodimenzionalnog viđenja, ne bi se moglo očekivati da će se naći ti faktori. Neka su istraživanja već i pokazala da je struktura sposobnosti pojedinih primitivnih društvenih organizacija drukčija od strukture sposobnosti kulturnog društva. Ovaj uticaj kulturnih faktora na razvitak izvesnog broja intelektualnih sposobnosti je posebno značajan kod proučavanja sposobnosti naše regrutne populacije koja je po ovom obeležju veoma heterogena. Sve nas to navodi da je proučavanje ljudskih sposobnosti veoma kompleksno.

Već smo spomenuli da vojne starešine na osnovu ličnog iskustva daju sudove o sposobnostima vojnika. Postavlja se opravdano pitanje — koliko su ti sudovi tačni i precizni? Psihičke funkcije nije moguće direktno meriti, one su nevidljive, odvijaju se unutar ljudskog bića. Ono što možemo meriti su samo manifestacije tih psihičkih procesa. Zbog toga su mentalne sposobnosti čoveka i ostale dugo vremena nedovoljno poznate.

Psihički procesi su oduvek bili predmet interesa čoveka. U početku, upoznavanje sa raznim psihičkim procesima bilo je preko vlastitog iskustva i samoposmatranjem. Tek krajem XIX veka dolazi do razvoja naučnih metoda u psihologiji, koja omogućuju objektivnije upoznavanje psihičkih procesa. Ubrzo se otkrilo da postoje, sem telesnih i karakternih i mentalne razlike među pojedincima. Takve razlike, nazvane invidualne razlike, ubrzo su postale posebno područje izučavanja u savremenoj psihologiji.

Instrumenti koji služe za proučavanje individualnih razlika u višim psihičkim funkcijama jesu testovi. Kod testova, kao i kod svakog drugog eksperimenta, ispitanik se izlaže tačno definisanim spoljnim uticajima, koji izazivaju određenu aktivnost. Mereći te uticaje i objektivne reakcije ispitanika, nastoji se upoznati kvalitet, razvijenosti i specifičnost funkcije, koja je situacijom bila izazvana, a koja se očituje u ponašanju.

Upotreba testova dovela je do toga da se inteligencija sagleda u jednom sasvim novom vidu, tj. inteligencija nije jedna homogena sposobnost, već da je izraz za čitav niz elementarnih sposobnosti, od kojih treba svaku posebno ispitati.

RAZVOJ MENTALNIH TESTOVA

Testovi koji služe za utvrđivanje individualnih razlika najduže se proučavaju u V. Britaniji. To je razumljivo, jer je ona domovina darvinizma i njegovih implikacija na individualne razlike među ljudima. U početku, test je bio korišćen kao sredstvo da se utvrde individualne razlike u vezi sa nasleđem, a kasnije i za ispitivanje osnovne prirode inteligencije. U Nemačkoj, testovi su se pretežno koristili u eksperimentalne svrhe. U Francuskoj, test je korišćen od samog početka u praktične svrhe. U Sjedinjenim Američkim Državama testovi se primenjuju veoma ekstenzivno u istraživanju prirode ljudskih sposobnosti i u praktične svrhe.

Kad je na početku ovog stoleća, na zahtev francuskih prosvetnih organa, psiholog A. Binet konstruisao test inteligencije da bi otkrio one učenike koji zbog intelektualne zaostalosti ne mogu pratiti normalnu nastavu u školi, izvršena je, verovatno, prva selekcija na osnovu testa sposobnosti. Nakon toga usledio je period stvaranja velikog broja testova za merenje inteligencije. Sa rastućim uspehom individualnog ispitivanja i procvatom industrijske proizvodnje, naročito u SAD masovno testiranje je postalo neop-

hodnost. Kada su SAD ušle u I svetski rat, njihovi psiholozi konstruisali su armijski Alfa-test i armijski Beta-test, kojima je testirano 1,700.000 vojnika. Rezultati dobijeni testiranjem bili su korišćeni: a) za odbijanje jednog manjeg broja mentalno zaostalih regruta, b) za upućivanje vojnika na oficirsku obuku i c) za dodelu odgovarajućih zaduženja. Kasnije, u toku II svetskog rata i posle njega, konstruisan je veliki broj baterija testova. Njihova efikasna primena kao sredstva za klasifikaciju ili selekciju ljudi za različita zvanja učinila je da su jedinstvene vrednosti testova postale poznate i cenjene.

GLAVNI TIPOVI TESTOVA I NJIHOVE OSNOVNE METRIJSKE KARAKTERISTIKE

Naučno upoznavanje čovekove ličnosti usmereno je na istraživanje onih bioloških i socijalnih faktora od kojih zavisi struktura i razvoj njegovih psihičkih osobina. Ličnost karakterišu: sposobnosti, znanja, stavovi, interesi, motivi i osobine temperamenta i karaktera. Moderna psihometrija usmerena je na ispitivanje upravo tih glavnih osobina ličnosti, a metode koje se upotrebljavaju u ispitivanju sposobnosti i drugih ličnih osobina su TESTOVI.

Ispitanik se kod testova izlaže tačno definisanim spoljnim uticajima koji izazivaju određenu aktivnost. Mereći te uticaje i objektivne reakcije ispitanika, nastoji se upoznati kvalitet, razvijenost i osobitost funkcije koja je situacijom bila izazvana, a koja se u ponašanju očituje. Ispitivanje pomoću testova treba da nam omogući individualno razlikovanje, rangiranje i vrednovanje ljudi s obzirom na razvijenost i karakteristike određenih osobina i crta njihove ličnosti. Test se obično definiše kao standardizirani postupak, pomoću kojeg se izaziva neka određena aktivnost, a onda se učinak te aktivnosti meri i vrednuje tako da se individualni rezultati uporede sa rezultatima koji su dobiveni kod drugih individua u jednakoj situaciji. U praktične svrhe krajnji cilj testiranja nije samo rangiranje ljudi prema stepenu razvoja njihovih sposobnosti, nego, u prvom redu, dobijanje podataka o najverovatnijem uspehu pojedinaca u određenom poslu, i to još pre nego što sama radna praksa taj uspeh pokaže.

Svakako da na rezultate testova sposobnosti utiču: dispozicija, prethodno iskustvo ispitanika i njegova motivisanost.

GLAVNI TIPOVI TESTOVA

Budući da uspeh čoveka u određenoj vrsti posla zavisi prvenstveno od toga šta zna, može i čemu teži, koriste se razni tipovi testova, kojima se ispituju stečena znanja i veštine čoveka i njegove različite sposobnosti: od osetnih, preko psihomotornih do intelektualnih, te različite složene osobine ličnosti. S obzirom na to, testovi se dele na:

1. testove znanja;
2. testove sposobnosti;
3. testove ličnosti u užem smislu.

TESTOVI ZNANJA

Testovima znanja nastojimo utvrditi u kojoj meri je neki ispitanik stekao određene veštine i znanja, kao rezultat specifičnog treninga ili učenja. Od običnog proveravanja znanja u školi, testovi znanja se razlikuju po tome što isključuju delovanje subjektivnog faktora procenjivača. Testovi znanja mogu se koristiti za proveru uspeha obuke ili za proveru znanja kod većeg broja kandidata pre postavljenja na dužnost.

TESTOVI SPOSOBNOSTI

Testovi sposobnosti treba da pruže podatke o tome kakve su latentne mogućnosti da u toku osposobljavanja za neki posao ili dužnost stekne, odnosno usavrši određene specifične veštine i znanja. Oni mere one mentalne sposobnosti koje predstavljaju preduslov za uspeh u nekom poslu. Testovi sposobnosti su tako konstruisani da na uspeh ispitanika što manje utiču ranije stečena znanja i iskustva. Među testovima sposobnosti najvažniji su senzorni, mentalni i psihomotorni testovi.

a) *Senzorni testovi*

Pomoću senzornih testova ispituju se različite funkcionalne karakteristike osetnih organa (oštrina vida, slepilo za boje, slušna osetljivost, sposobnost da se iz zvučnog konteksta odvoje određeni zvučni signali i dr.). Kako ispravna funkcija različitih osetnih organa često ima odlučujuću važnost za uspešno prilagođavanje zahtevima određenog radnog mesta, takvo testiranje ima široku primenu lekarskom ili psihološkom pogledu.

b) *Mentalni testovi*

Od svih testova koji se koriste za izbor ljudi za različite dužnosti ili za prijem u škole, testovi inteligencije po svojoj valjanosti zauzimaju, bez sumnje, prvo mesto. Oni imaju najveću prognostičku valjanost za uspeh na onim radnim mestima gde su radni zadaci toliko raznoliki da se ne mogu rešavati rutinski, gde je potrebno misaono sintentiziranje različitih vrsta podataka i gde se treba prestatno ponovno prilagođavati novim zadacima.

c) *Testovi motorne spretnosti*

Uspeh u velikom broju poslova zavisi i od motorne spretnosti ispitanika. Testovi za ispitivanje motorne spretnosti obično se sastoje iz različitih uređaja na kojima ispitanik treba da izvrši

određene psihomotorne operacije. Ispitivanje psihomotorike predstavlja često nužnu dopunu u ispitivanju mentalnih, mehaničkih i senzornih funkcija. U tu svrhu najčešće se ispituje spretnost prstiju, spretnost ruku, okulomotorna koordinacija, brzina reakcije itd.

TESTOVI ZA ISPITIVANJE LIČNOSTI

Njihova osnovna namena je da se utvrdi bilo celokupna struktura ličnosti, bilo neka zasebna dimenzija, crta ili osobina. Na primer, emocionalna zrelost, opreznost, istrajnost, samokontrola i drugo.

METRIJSKE KARAKTERISTIKE TESTA

Test se ne može koristiti ako se ne poznaju njegove metrijske karakteristike. Bez razlike o kome se radi, da li o testu znanja, sposobnosti ili ličnosti, test mora da ima utvrđene metrijske karakteristike za populaciju u kojoj će se primeniti.

Svako merenje, pa i merenje čovekovih osobina, uključuje:

- merioca,
- predmet merenja (sposobnosti, znanja i motivacija),
- merni instrument.

MERILAC

Sve veća popularnost testa i njegova relativno jednostavna primena utiču da pojedinci neodgovorno koriste test u razne svrhe. Često smo u praksi doživeli da nam neko traži primerak testa, jer bi želeo da testira svoju decu, drugove iz kancelarije itd. Čak ima i slučajeva da traže tačna rešenja zadataka, da bi pomogli nekom ko ide na testiranje. Teži slučajevi su svakako oni kada nekvalifikovana lica koriste test za izbor ljudi.

Opasnost da se kompromituju testovi obavezuje nas da preduzmemo neke mere, pa i zakonske. Mora se sprečiti da psihološke testove koriste nestručnjaci.

Test može koristiti samo kvalifikovano lice koje zna kako se test primenjuje, da odabere adekvatne testove za ispitivanje i da odredi da li psihometrijske karakteristike testa dozvoljavaju njegovu primenu u određene svrhe.

Test je objektivno sredstvo merenja samo ako merilac postupi po datim uputstvima za korišćenje testa. Svaka improvizacija, dopuna ili lična interpretacija rezultata dovode u pitanje naučnu vrednost testiranja i rezultata testa.

Radi toga treba obezbediti da je ličnost koja daje test: odgovorna, sposobna i savesna;

prošla kroz teoretsku pripremu i period sticanja praktičnih

iskustava u primeni testa, da zna uslove pod kojim se primenjuje test (veličinu, osvetljenje i temperaturu prostorije u kojoj se vrši testiranje), da oceni da li psihofizičko stanje dozvoljava primenu testa itd.;

stručno da interpretira dobivene rezultate, i da prati revizije testa. Da bi se to postiglo, potrebno je obezbediti sledeće:

1. uputstva za korišćenje testova moraju pružiti sve potrebne informacije o jednom testu. Sve izmene i dopune u vezi sa korišćenjem testa moraju se blagovremeno dostaviti korisnicima testova;

2. oni koji distribuiraju testove, korisnicima moraju obezbediti da testovi dođu samo u ruke kvalifikovanih lica, i da se ne distribuiraju testovi neproverenih metrijskih karakteristika. Zato i na tim poslovima moraju da rade stručnjaci.

U Armiji se sve više koriste razni tipovi testova. To nas može radovati, ali istovremeno i upozoriti na opasnost od masovne i nekontrolisane konstrukcije i primene testova znanja pa i sposobnosti. Test može biti objektivno i standardizovano merilo nečijih sposobnosti ili znanja samo ako poseduje određene metrijske karakteristike, i ako je primenjen od lica obučenog za korišćenje testa. Da bi bio takav, on mora da je konstruisan od stručnjaka — specijaliste za konstrukciju i standardizaciju testova. Naizgled jednostavni zadaci u testovima sposobnosti ili znanja navode da se pojedinci lako odlučuju na konstrukciju takvih testova. Međutim, ni svi psiholozi, a da ne govorimo o drugim profilima stručnjaka, nisu kvalifikovani za konstrukciju testova. Test mora biti metrijski instrument sa određenim metrijskim karakteristikama, a ne gomila pitanja (zadataka).

Najvažnije merne karakteristike testa od kojih zavisi kvalitet dobijenih rezultata jesu:

Valjanost (validnost) — Prva merna karakteristika o kojoj treba voditi računa jeste valjanost testa, pod kojom podrazumevamo da li test meri određenu sposobnost ili osobinu koju želimo da merimo, i u kojem obimu je meri.

Valjanost testa treba da nam pokaže koliko možemo, na osnovu postignutog rezultata u nekom testu, predvideti nečiji uspeh na poslu, što je od suštinskog značaja za selekciju i klasifikaciju ljudstva u Armiji.

Objektivnost. — Test je objektivn ako su njegova primena i ocenjivanje standardizovani, a dobiveni rezultati zavise isključivo od ispitanika, a ne od subjektivne interpretacije ocenjivača i drugih okolnosti koje se ne mogu kontrolisati.

Pouzdanost (relijabilnost). — Pod pouzdanošću testa podrazumevamo konstantnost, postojanost dobivenog rezultata. To znači da je test pouzdan ako za iste ispitanike u ponovljenom testiranju dobijemo iste rezultate ili statistički neznačajne razlike.

Osetljivost (diskriminativnost). — Veoma je važno u kojoj je meri test osetljiv na osobinu koja se njime meri.

Suviše lak test diferencira samo one ispitanike koji imaju ispod proseka razvijenu osobinu koja se testom meri, a suviše

težak test diferencira samo one ispitanike koji imaju veoma razvijenu osobinu koja se testom meri.

Baždarenje testa. — Da bi se mogli upoređivati dobijeni rezultati ispitanika različitih kategorija obrazovanja ili starosti, ili postignuća ispitanika na različitim testovima, test se mora baždariti.

Ako jedan test ne zadovoljava sve navedene uslove, njegovom primenom možemo imati više štete nego koristi. Greške koje bi se pojavile u proceni nečije uspešnosti dale bi dovoljno argumenata onima koji još uvek sa nepoverenjem iz raznih razloga gledaju na korišćenje testova radi merenja znanja, sposobnosti i drugih karakteristika ličnosti.

KORIŠĆENJE REZULTATA MERENJA ČOVEKOVIH SPOSOBNOSTI

Psihološki merni instrumenti mogu nam, kako je već istaknuto, dati korisne podatke o čovekovim sposobnostima, znanjima i interesima. Stručnim korišćenjem tih podataka možemo koristiti za:

obezbeđenje veće efikasnosti u obuci (na kursevima i školama), na radnom mestu (u pogledu kvaliteta, brzine i tačnosti rada);
predviđanje kandidata koji imaju realne uslove za brže napredovanje;

omogućavanje što bolje lične prilagođenosti određenom poslu ili dužnosti.

PRIMENA TESTOVA U JNA

Testovi se koriste u KOV-u (za selekciju šofera, i posade tenka) u vazduhoplovstvu, mornarici, u vojnim akademijama i školama, psihijatrijskim klinikama i drugim ustanovama. Međutim, još nemamo propise koji bi regulisali ko, kada, gde i koje testove sme da koristi. Selekcija i klasifikacija ljudstva za pojedine rodove i službe mora se obavljati na način koji odgovara zahtevima savremenog razvoja nauke i u skladu sa potrebama savremene armije. Nadležni organi koji se inače brinu za popunu armije ljudstvom, morali bi preduzeti mere da se armija popunjava naučnim metodama. Svi priznaju važnost i korisnost psiholoških metoda, ali one još uvek kod nas nisu dobile onaj značaj koji im pripada i kakav imaju u drugim armijama. Radi toga potrebno je obezbediti da poslove psihologa obavljaju isključivo diplomirani psiholozi. Samo dobro obučeni stručnjaci su kompetentni da tumače nalaze psiholoških testova.

Veliki broj raznovrsnih testova zahteva da testiranje sprovede samo obučeni psihotehničari koji su u stanju da uvide značaj i mogućnost pojedinog mernog instrumenta.

Primena testova je samo prividno laka i jednostavna. Da bi jedan test bio pravilno primenjen, zahteva se od stručnjaka solidno psihološko i statističko obrazovanje.

Specifična struktura naše regrutne populacije, prvenstveno u obrazovnom i kulturnom obeležju, nameće nam stroge naučne zahteve u proveru psihološkog testa pre njegove primene, posebno kad se radi o testovima stranog porekla. Zato je potrebno da se sprovedu opsežni i sistematski naučno-istraživački radovi da bi se mogli izdvojiti i konstruisati instrumenti koji najbolje odgovaraju našim prilikama. Upotreba neadaptiranih mernih instrumenata može biti izvor teških grešaka i opasnih zabluda. Metode proveravanja mernih instrumenata tako su složene da zahtevaju višemesečni ekipni rad stručnjaka — psihologa — specijalista za psihometriju, matematičara, i grupe statističara. Taj rad na naučnom proveravanju testova pre nego što se primene u praksi morao bi se obavljati samo u jednoj ustanovi u kojoj je moguće koncentrisati najkvalifikovanije stručnjake.

Neophodno je izvršiti sistematsku analizu najkritičnijih radnih mesta u rodovima i službama JNA. Na temelju tih analiza treba odrediti koje su sposobnosti i osobine ličnosti indicirane ili kontraindicirane za pojedina radna mesta. S obzirom na raspoloživi kadar, odgovorni organi morali bi odrediti listu prioriternih radnih mesta za pojedine rodove i službe. Kao kriterij u rangiranju ovih radnih mesta može da posluži njihov značaj za armiju, zatim ljudski i materijalni rizik koji povlači nezadovoljavajuće obavljanje date dužnosti.

Poslovi na izboru ljudstva u armiji moraju se koordinirano obavljati uz punu odgovornost svih profila stručnjaka koji rade na poslovima izbora ljudstva psihologa, lekara, matematičara — statističara i vojnih starešina. To znači da se selekcija i klasifikacija ljudstva za rodove i službe ili za vojne škole i akademije mora izvoditi sistematski i organizovano.

Formiranje *organa* sa posebnim stručnim službama, koji bi se isključivo bavio problemima popune armije ljudstvom, imalo bi sigurno višestruko pozitivno dejstvo. Osim smanjenja broja nesreća, povreda i povećanja radne efikasnosti, ostvarile bi se i znatne materijalne uštede.

Materijalna sredstva koja su nužna za: stručno usavršavanje stručnjaka, otvaranje novih radnih mesta, standardizaciju ili konstrukciju psiholoških mernih instrumenata, nisu tako velika ako se uporede sa uštedama koja se njihovom primenom postižu.

Na primer, sve zaposleno osoblje koje se bavi izborom pilota i svi instrumenti koje oni koriste isplaćeni su i preplaćeni sprečavanjem udesa samo jednog mlaznog aviona. U jednoj analizi iz II sv. rata nađeno je da je uzrok 60% svih nesreća u vazduhoplovstvu nedostatak određenih psihofizičkih sposobnosti pilota. Ili, ako bi se izvršenom adekvatnom selekcijom kandidata za vojne škole i akademije smanjio broj neuspelih pitomaca samo za 10%, sva uložena novčana sredstva u tu selekciju bi se višestruko vratila.

Još uvek je prisutno jedno neodrživo mišljenje: da se poslovima psihološke selekcije i klasifikacije mogu baviti ljudi priučeni na nekim kursovima. Ni nastava na katedrama za psihologiju ne obezbeđuje takav profil stručnjaka, koji može odmah da se suoči

sa problemima vojne psihologije. Zato je nužno doškolovanje psihologa koji rade u armiji.

Razvitak savremene psihologije nameće potrebu za užom specijalizacijom. Da bi se jedan stručnjak mogao uspešno baviti vojnom psihologijom, potrebno je da sve svoje radno vreme, pa i znatan deo slobodnog vremena posveti izučavanju specifičnih problema svoje struke. To zahteva da imamo izuzetno sposobne stručnjake. Ako želimo takve ljude da privučemo da rade u armiji, onda moramo rešiti i pitanje njihovog nagrađivanja. Sve teškoće i problemi su posledica nerešenog statusa ove službe u Armiji. Mi ne možemo očekivati da služba za popunu armije ljudstvom, koja je toliko značajna u organizaciji svake savremene armije, da svoj puni doprinos borbenoj gotovosti armije, sve dok se neki od navedenih problema ne reše adekvatnim propisima.

Major
Zvonimir DŽAMONJA